

IV ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНГРЕС

(15-16.10 2014 р.)

2014

Львівське крайове товариство “Рідна школа”
Національна академія педагогічних наук України
Львівський науково-практичний центр Інституту
професійної-технічної освіти
Львівський національний університет
імені Івана Франка
Кафедра загальної та соціальної педагогіки

ЧЕТВЕРТИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНГРЕС

Збірник наукових праць

**Львів
Видавництво “Сполом”
2014**

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ*

Оксана ВОЗНЮК

Сьогодні розробляються шляхи реформування залізничного транспорту, паралельно йде реформування освітянської галузі. Адже якісно підготувати фахівця для потреб залізничного транспорту, який є технологічно та технічно дуже складним, можна лише за умови тісної співпраці навчального закладу та виробництва, тобто залізниці. Шляхом співпраці з навчальними закладами вдається ефективно впливати на перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка, на обсяги фахівців за державним замовленням, професійну якість випускників та вартість підвищення кваліфікації працівників галузі. Беручи до уваги те, що на теренах України пролягають міжнародні залізничні транспортні коридори, доцільно звернути увагу при розробці заходів із реформування галузевої освіти на досвід підготовки залізничників у європейських країнах [5, с.170].

Професійна культура особистості фахівця залізничного транспорту – це інтегрована здатність до свідомого засвоєння науково-технічної інформації, до цілеспрямованої самоорганізації поведінки і спілкування в трудовому колективі, до творчого виконання своєї професійної діяльності на підставі соціально-правових, моральних і етичних норм. Різні підходи щодо проблеми неперервної освіти викладено в дослідженнях сучасних вітчизняних науковців: В. Ю. Бикова, М. М. Білинської, І. А. Зязюна, Л. М. Карамушки, В. В. Крижка, В. І. Лугового, Т. О. Лукіної, С. В. Майбороди, Н. Г. Ничкало, О. Ю. Оболенського, І. В. Розпутенка, С. О. Сисоевої, С. В. Сьоміна та ін., а також зарубіжних – А. Н. Бахмутського, Н. І. Булинського, Г. Драйдена, Е. М. Короткова, В. П. Панасюка, М. М. Поташника, Н. А. Селезньової, А. І. Субетто, Р. Фрейджера, Т. І. Шамової та інших. Сучасний стан професійної підготовки фахівців залізничного транспорту у професійно-технічних навчальних закладах, ВТНЗ України (Р. В. Сущенко, Ю. П. Бондарчук, О. Хамуляк та ін.).

Мета статті – виявлення педагогічних умов та вимог до формування професійної культури майбутніх фахівців залізничного транспорту.

Ідея неперервної освіти, навчання упродовж життя тісно пов’язані з одним із ключових положень Болонської декларації щодо уведення циклового навчання у систему вищої освіти. У педагогічній системі єдиного європейського простору вищої освіти воно представлено циклами

підготовки бакалавра, магістра та доктора філософії – PhD; у вітчизняній системі професійного навчання – освітньо-кваліфікаційними рівнями: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. У центрі ідеї неперервної освіти знаходиться людина, особистість суб'єкта навчання та виховання, її інтереси та здібності.

Розробка теоретико-методичних засад формування професійної культури майбутніх фахівців залізничного транспорту з приведенням у відповідність до європейських стандартів змісту і форм організації навчання є перспективною наукових пошуків і досліджень. Постає проблема зміни психології студентів щодо навчання у вищих технічних навчальних закладах, а викладачів – до використання сучасних педагогічних технологій, локальних середовищ і всесвітньої комп'ютерної мережі Internet. У цьому плані індивідуальний підхід до організації навчання і контролю знань студентів вимагає витрат часу та значних зусиль викладачів. Навіть при реалізації зазначених напрямів, невідповідність з європейською освітою буде залишатися істотною, тому заходи щодо впровадження європейського досвіду мають бути системними і багатими за змістом, включати зміни у ВТНЗ в організації навчання та науково-методичному забезпеченні.

Система навчання, орієнтована на формування тільки професійних якостей, не може виконати замовлення сучасного суспільства. Нова якість підготовки фахівців з різними рівнями професійної освіти вимагає інших критеріїв його оцінки. Можна констатувати, що оцінка якості підготовки випускника освітньої установи за його знаннями та вміннями, які він виявляє на поточних і підсумкових іспитах, неадекватно характеризує справжній рівень його готовності до успішної професійної діяльності. Сьогодні важливим стає не лише опанування престижної професії, і навіть не певної професії, що користується попитом на ринку праці, а досягнення певного освітнього й культурного рівня, набуття певних компетенцій з метою підвищення конкурентоспроможності на ринку праці [1, с. 8].

На наш погляд, на етапі загальноосвітньої школи та професійного училища висуваються такі *вимоги до пропедевтичної (початкової) культурологічної підготовки майбутнього залізничника*:

- визначення мети культурологічної підготовки на даному етапі навчання;
- мотивація позанавчальної культурологічної діяльності студентів та викладачів;
- наскрізна культурологічна освіта протягом усього періоду навчання;
- посилення культурологічного змісту загальноосвітніх та спеціальних дисциплін;
- пропедевтичне формування професійної культури у спеціалізованих класах гуманітарного профілю та у системі професійної орієнтації;

– розвиток загальної культури, відповідальності, свідомості та мислення.

Не лише в Україні, а й закордоном, при підготовці сучасного фахівця велика увага приділяється саме людині, її культурі, освіті, розвитку творчих задатків, здібностей, створенню необхідних для цього умов, демократизації виробничої і невиробничої сфер. Формування широкоосвіченої особистості вимагає вирішення низки взаємопов'язаних завдань: гармонізувати відносини людини з природою через ознайомлення зі сучасною природничо-науковою картиною світу, проблемами біосфери і Всесвітом узагалі, зрозуміти місце людини в природі і на цій основі вирішити проблеми екології і навіть ноосфери; виходити з того, що людина живе в суспільстві, і для її гармонійної соціалізації потрібне занурення в навколишнє культурне середовище через освоєння історії, права, культурології, економіки, філософії; сучасна людина живе в насиченому інформаційному середовищі, і завдання системи освіти навчити її жити в цьому потоці, створити передумови та умови для безперервної самоосвіти [2, с. 7].

Держава та суспільні інституції формують замовлення вітчизняній системі вищої освіти щодо підготовки самодостатньої особистості компетентного фахівця, інтелігентної людини, в котрій духовний потенціал зінтегрований з розумовими здібностями. Вирішення такого складного завдання є можливим за спрямованості фахової підготовки у технічних ВНЗ на всебічний розвиток спеціаліста. У ринкових умовах господарювання, особливо, коли потрібні неординарні шляхи виходу з кризи, до підготовки фахівців пред'являються принципово інші вимоги. Конкуренція, в тому числі й конкуренція на ринку праці, вимагає високої якості підготовки фахівців на всіх рівнях і профілях системи освіти.

Загальна мета, яка прогнозує кінцевий результат формування професійної культури майбутніх залізничників, полягає в урахуванні як загальних цілей формування професійної культури, так і специфічних, що зумовлені особливостями професійної підготовки майбутніх залізничників. Ця загальна мета формування професійної культури майбутніх залізничників формує сукупність конкретних завдань для її досягнення.

Надзвичайно важливим є питання хто реально формує професійну культуру. Тому виникає питання готовності викладача до формування культури. Першою неодмінною умовою виступає висока загальна, етична, професійна та педагогічна культура викладача, його духовність, творчий особистісний потенціал, висока педагогічна майстерність, що включає навіть елементи артистизму. Адже особа викладача виступає визначальним чинником формування та розвитку не тільки професіоналізму, але і особистісних якостей майбутнього фахівця. Це може видатися парадоксальним у наші дні, коли помітно знижується традиційна роль викладача своєрідного “транслятора знань”, коли студент, маючи реальні

можливості доступу до інформаційних ресурсів інтернету, здатний отримувати новітні відомості, якими викладач на цей момент може і не володіти. Проте набір уривчастих відомостей, у студента ніколи не зможе трансформуватися в систему знань без допомоги викладача.

У “Національній доктрині розвитку освіти” [3] у розділі “Неперервність освіти, навчання протягом життя” вказується, що державна політика стосовно неперервної освіти проводиться з урахуванням світових тенденцій розвитку освіти протягом життя, соціально-економічних, технологічних та соціокультурних змін. В “Основних напрямках досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні” [4] зазначається, що дослідження проблем теорії і практики неперервної освіти мають створити наукове підґрунтя для функціонування і розвитку сучасної системи неперервної освіти в Україні, що забезпечує доступність, багатоваріантність, багатоступеневість і різноманітність освіти для всіх споживачів освітніх послуг.

Для ефективного здійснення формування професійної культури необхідно шукати кардинальне вирішення проблем, не задовольняючись простим поліпшенням існуючих методів; нові методики чи педагогічні технології повинні замінити застарілі; шукати своє власне пояснення відомим явищам і лише потім погоджувати його з точки зору інших; не боятися невдач у дослідженні тощо. Не знаючи небезпек, не розуміючи діалектики боротьби позитивного і негативного не можна адекватно пізнати інноваційне явище.

Однією з властивостей системи є наявність мети, а, отже, і її цілеспрямованість. Прагнення педагогічних систем до мети визначає її цільовий характер діяльності педагогів. Слід також відзначити, що процес як сукупність послідовних дій також спрямований на отримання певних результатів. Виходячи з відзначених ознак, є об’єктивні передумови до прогнозування результатів як процесів проектування, так і реалізації проектів педагогічних систем професійної освіти. Метод прогнозованого аналізу дозволяє змодельовати різні ситуації інтеграції освітньої та виробничої систем в умовах виробничої системи, що змінюється. У цих випадках результати прогнозного аналізу виступають критеріями практичної діяльності педагогів.

Сучасна освіта є безперервним процесом. Ця фундаментальна ідея – одна з основних у концепції освіти, що представлена у “Всесвітній доповіді з освіти”, яку підготував Секретаріат Організації Об’єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). Концепція “Освіта і навчання впродовж усього життя” є одним із керівних принципів державної політики в галузі освіти. Сформована система професійної освіти недостатньо забезпечує безперервність, поетапність і наступність професійної підготовки.

Висновки. Отже, неперервність освіти реалізується шляхом забезпечення наступності змісту та координації навчально-виховної діяльності на різних ступенях освіти, що функціонують як продовження попередніх і передбачають підготовку громадян для можливого переходу на наступні ступені; формування потреби та здатності особистості до самоосвіти; оптимізації системи перепідготовки працівників і підвищення їхньої кваліфікації, модернізації системи післядипломної освіти на основі відповідних державних стандартів; формування та розвитку навчальних науково-виробничих комплексів ступеневої підготовки фахівців; запровадження та розвитку дистанційної освіти; організації навчання відповідно до потреб особистості і ринку праці на базі професійно-технічних та вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти, а також використання інших форм навчання; забезпечення зв'язку між загальною середньою, професійно-технічною, вищою та післядипломною освітою. Таким чином, основними методологічними принципами формування професійної культури майбутніх фахівців залізничного транспорту обрано принципи об'єктивності, всебічності вивчення педагогічних процесів і явищ, єдності історичного і логічного та цілісності, а загальнопедагогічними – формування професійної культури майбутніх фахівців залізничного транспорту: гуманізації, діяльності, оптимальності, неперервності.

До подальших досліджень відносимо розробку концепції формування професійної культури майбутніх фахівців залізничного транспорту на основі методологічних та загальнопедагогічних принципів.

1. Гулай О. Філософія сучасної освіти неперервна освіта – умова формування висококваліфікованого фахівця – Вісник Львів. ун-ту. Серія педаг. – 2010. – Вип. 26. – С.3–10.
2. Кинелев В. Г. Фундаментализация университетского образования // Высшее образование России. – 1994. – № 4. – С. 6–13.
3. Національна доктрина розвитку освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – № 2. – С. 9–22.
4. Основні напрями досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – № 3. – С. 10–39.
5. Хамуляк О. Сучасний стан професійної підготовки фахівців залізничного транспорту у професійно-технічних навчальних закладах України // Молодь і ринок. – 2012. – № 1 (84). – С.170–173.